

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія з педагогічної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
_____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА (ЗАГАЛЬНА, ДОШКІЛЬНА)

для студентів

спеціальності	012 Дошкільна освіта
освітньо-професійної програми	Дошкільна освіта
освітньо-професійного ступеня	фаховий молодший бакалавр

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965
Програма № 1610/24
Начальник відділу моніторингу якості освіти

(підпис) _____
Проректор з навчальної роботи
_____ 2024 р.

Київ-2024

Розробник:

Мапошинець Яна Володимирівна, доктор філософії, викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Мапошинець Яна Володимирівна, доктор філософії, викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з педагогічної освіти

Протокол від 30 серпня 2023 № 1

Голова циклової комісії А Альона ДОЦЕНКО

Робочу програму перевірено

«   » _____ 2023 р.

Заступник директора з

навчально-методичної роботи О.Томп Оксана ГОЛОВЧАНСЬКА

Заступник директора з навчальної роботи ОК Оксана КАЛАШНИК

Пролонговано:

на 2024/2025 н.р. (А.В. Доценко А.В.), «29» серпня 2024 р., протокол № 1

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни		
	денна форма навчання		
Вид дисципліни	обов'язкова		
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська		
Загальний обсяг кредитів/годин	7/210		
Курс	2		3
Семестр	III	IV	V
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	2	3
Обсяг кредитів	2	2	3
Обсяг годин, в тому числі:	60	60	90
Аудиторні	28	28	42
Модульний контроль	4	4	6
Семестровий контроль	-	-	-
Підготовка і складання підсумкового контролю	-	-	30
Самостійна робота	28	28	12
Форма семестрового контролю	-	-	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сформувати у студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» (фаховий молодший бакалавр з дошкільної освіти) теоретичні та практичні знання із загальної та дошкільної педагогіки, уміння і навички щодо організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Підготувати майбутніх педагогів із дошкільної освіти до особливостей професійної діяльності вихователя дітей дошкільного віку; сформувати фахові компетентності щодо навчання, виховання і розвитку дітей дошкільного віку за освітніми лініями розвитку, визначеними Державним стандартом дошкільної освіти в Україні.

Навчальна дисципліна «Педагогіка (загальна, дошкільна)» як обов'язковий компонент освітньо-професійної програми 012.00.01 Дошкільна освіта (фаховий молодший бакалавр з дошкільної освіти) забезпечує оволодіння студентами інтегральної, загальних та спеціальних компетентностей:

Номер К. в освітній програмі	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність (ІК)	
ІК	Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль за іншими особами у визначених ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
Спеціальні компетентності (СК)	
СК 1	Здатність до формування наскрізних умінь у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.
СК 2	Здатність до фізичного розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, формування життєво необхідних умінь та навичок, рухового досвіду та розвитку фізичних якостей.
СК 5	Здатність до формування у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку взаємин з оточенням (предметним, природним, соціальним).
СК 8	Здатність до навчання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку суспільно визнаних морально-етичних норм і

	правил поведінки.
СК 9	Здатність до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів).
СК 11	Здатність до організації та керівництва ігрової, художньо-естетичної, пізнавально-дослідницької діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.
СК 12	Здатність до формування в дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку елементарних уявлень про різні види мистецтва та засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності в різних видах мистецтва.
СК 13	Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах.
СК 14	Здатність до саморозвитку та самореалізації з використанням перспективного педагогічного досвіду, освітніх інновацій у професійній діяльності.
Предметні компетентності (ПК)	
	володіти базовими знаннями з педагогіки та вміннями їх реалізувати в процесі педагогічної діяльності
	знати основні положення Стандарту дошкільної освіти (Базового компонента дошкільної освіти), Дорожньої карти освітніх реформ на 2015-2025 рр., Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді
	знати основні положення педагогів-класиків і сучасних педагогів щодо виховання та освіти дітей дошкільного віку
	знати типи та структуру занять, форми організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти
	вміти планувати, організовувати і реалізовувати освітній процес в умовах закладу дошкільної освіти
	володіти вміннями творчо й оперативно реалізовувати знання, фахові вміння та навички у професійній діяльності задля створення освітнього середовища закладу дошкільної освіти
	володіти навичками формування у дітей раннього і дошкільного віку естетичного ставлення до довкілля, емоційного сприймання і переживання творів мистецтва
	володіти знаннями щодо індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їх можливостей

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення дисципліни студенти мають вміти:

- Упорядковувати універсальне, розвивальне середовище у групах раннього та передшкільного віку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини **(РН 1)**.
- Планувати та організовувати освітній процес у закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів здоров'язбереження, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії **(РН 2)**.
- Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їхніх вікових особливостей **(РН 3)**.
- Окреслювати завдання, форми взаємодії «родина – заклад дошкільної освіти – початкова школа» та їх реалізації в умовах закладу дошкільної освіти **(РН 4)**.
- Виявляти та узагальнювати результати різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку з використанням педагогічних технологій **(РН 5)**.
- Формувати моральні цінності у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до морально-етичних норм **(РН 6)**.
- Передбачати та оцінювати результати власної діяльності з урахуванням закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти **(РН 7)**.
- Визначати концептуальні засади, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного (раннього та передшкільного) віку **(РН 8)**.
- Визначати завдання, зміст специфічно дитячих видів діяльності (предметно-практичної, ігрової, пізнавальної) та організовувати їх відповідно до освітніх програм **(РН 9)**.
- Організовувати умови безпечного середовища у природному, предметному та соціальному оточенні в процесі організації різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку **(РН 10)**.
- Мати навички збереження та зміцнення психічного, фізичного та соціального здоров'я, попередження та протидії булінгу, формування навичок здорового способу життя у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку **(РН 11)**.
- Здійснювати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу закладу дошкільної освіти на засадах етики професійного спілкування та оцінювати результативність педагогічної взаємодії **(РН 12)**.
- Знати нормативно-правові документи, законодавчі акти у сфері дошкільної освіти і використовувати їх у практичній діяльності **(РН 13)**.
- Формувати компетентності у просторі освітніх напрямів роботи закладу дошкільної освіти через організацію самостійної творчої діяльності (ігрової, художньо-естетичної) дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку **(РН 14)**.
- Визначати особливості та способи організації провідної (ігрової) діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку в освітньому процесі закладів дошкільної освіти **(РН 15)**.

– Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку (**РН 16**).

– Формувати національно-патріотичні почуття у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, а також ціннісне ставлення до культурних надбань українського народу, повагу до представників різних національностей і культур (**РН 17**).

– Організовувати та розділяти предметно-просторове розвивальне середовище на осередки діяльності в групах дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку (**РН 18**).

– Аналізувати перспективний педагогічний досвід в системі дошкільної освіти та використовувати його в подальшій роботі з дітьми дошкільного (раннього та передшкільного) віку (**РН 19**).

– Забезпечувати формування наскрізних умінь особистості дитини в різних видах діяльності в умовах закладу дошкільної освіти (**РН 20**).

4. Структура навчальної дисципліни для II курсу

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт				
	Усього	Аудиторна:			
		Лекції	Семін.	Практ.	Сам.р.
Змістовий модуль 1. Загальні основи дошкільної педагогіки. Особливості розвитку і виховання дітей дошкільного віку					
1. Дошкільна педагогіка як наука. Предмет дошкільної педагогіки	5	2			3
2. Зародження і розвиток дошкільного виховання	7	2		2	3
3. Виховання і розвиток дітей у період дошкільного дитинства	7	2	2		3
4. Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи.	7	2	2		3
5. Особливості психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами	4	2			2
Модульний контроль	2				
<i>Разом</i>	32	10	4	2	14
Змістовий модуль 2. Освітній процес у закладі дошкільної освіти					
6. Закономірності та принципи навчання дітей дошкільного віку	5	2			3
7. Особливості формування особистості в дошкільному віці	7	2	2		3
8. Середовищний підхід у дошкільній освіті	6	2			4
9. Основи дошкільної дидактики	8	2		2	4
Модульний контроль	2				
<i>Разом</i>	28	8	2	2	14
Разом за 3 семестр	60	18	6	4	28
Змістовий модуль 3. Теоретичні та методичні засади всебічного розвитку дітей дошкільного віку					
10. Фізичне виховання дітей дошкільного віку	5	2			3
11. Розумове виховання дітей дошкільного віку	6	2			4
12. Естетичне виховання дітей дошкільного віку	7	2		2	3
13. Екологічне виховання дітей дошкільного віку	8	2	2		4
Модульний контроль	2				
<i>Разом</i>	28	8	2	2	14
Змістовий модуль 4. Моральне та трудове виховання дітей дошкільного віку					
14. Моральне виховання дітей дошкільного віку	11	4	2		5
15. Трудове виховання дітей дошкільного віку	8	2		2	4
16. Види та форми організації праці дітей дошкільного віку	11	4	2		5
Модульний контроль	2				
<i>Разом</i>	32	10	4	2	14
Разом за 4 семестр	60	18	6	4	28
Разом за навчальний рік	120	36	12	8	56

Структура навчальної дисципліни для III курсу

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт				
	Усього	Аудиторна:			
		Лекції	Семін.	Практ.	С.р.
Змістовий модуль 5. Роль гри та іграшки у житті дитини дошкільного віку. Організація освітнього процесу в закладі дошкільної освіти					
17. Види ігор для дітей дошкільного віку	3	2			1
18. Історія виникнення української народної іграшки	5	2	2		1
19. Організація предметно-ігрового середовища в умовах закладу дошкільної освіти	5	2		2	1
20. Розвивальний потенціал освітнього середовища ЗДО	3	2			1
21. Різноманітність форм організації освітньої діяльності у закладі дошкільної освіти	5	2	2		1
22. Характеристика методів і прийомів навчання дітей дошкільного віку	5	2	2		1
23. Особливості планування освітнього процесу в ЗДО	3	2			1
Модульний контроль	2				
<i>Разом</i>	<i>31</i>	<i>14</i>	<i>6</i>	<i>2</i>	<i>7</i>
Змістовий модуль 6. Взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти					
24. Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти й сім'ї щодо виховання дітей	5	2	2		1
25. Форми і методи співпраці закладу дошкільної освіти та сім'ї	5	2		2	1
26. Роль сім'ї у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами	3	2			1
Модульний контроль	2				
<i>Разом</i>	<i>15</i>	<i>6</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Змістовий модуль 7. Підготовка дитини до навчання у школі					
27. Наступність дошкільної та початкової освіти на засадах Концепції Нової української школи	5	2	2		1
28. Готовність дитини дошкільного віку до навчання у школі	3	2		2	1
29. Види психолого-педагогічних послуг для дітей з особливими освітніми потребами в ЗДО	2	2			
Модульний контроль	2				
<i>Разом</i>	<i>10</i>	<i>6</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<i>Всього</i>					
Підготовка і складання підсумкового контролю	30				
Разом за навчальний рік	90	26	10	6	12

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Загальні основи дошкільної педагогіки. Особливості розвитку і виховання дітей дошкільного віку

Тема 1. Дошкільна педагогіка як наука. Предмет дошкільної педагогіки

Дошкільна педагогіка як галузь педагогічних знань. Огляд історії виникнення та становлення дошкільної педагогіки як науки. Предмет, об'єкт, завдання дошкільної педагогіки. Основні педагогічні категорії дошкільної педагогіки. Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками. Актуальні проблеми дошкільної педагогіки.

Основні поняття теми: дошкільна педагогіка, система педагогічних наук, категорії дошкільної педагогіки (освіта, розвиток, виховання, навчання, освітній процес), освітнє середовище, етнопедагогіка, дитинознавство.

Основна література: 4, 5. *Додаткова література:* 3, 14.

Тема 2. Зародження і розвиток дошкільного виховання

Становлення і розвиток ідей дошкільної педагогіки. Прогресивні ідеї минулого та сьогодення у вітчизняній і зарубіжній педагогіці. Основні компоненти української етнопедагогіки.

Основні поняття теми: виховання, розвиток, дошкільна освіта, тенденції формування освітнього простору, законодавче забезпечення дошкільної освіти різних країн світу (США, Польща, Голландія, Фінляндія, Німеччина).

Практичне заняття 1. Розвиток суспільного дошкільного виховання в Україні та світі.

Основна література: 4, 5. *Додаткова література:* 2, 4.

Тема 3. Виховання і розвиток дітей у період дошкільного дитинства

Типи закладів дошкільної освіти та їхні функції. Класифікація типів закладів дошкільної освіти. Класифікація типів груп в закладах дошкільної освіти. Програми виховання та навчання дітей дошкільного віку: державні, альтернативні, регіональні, авторські. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку в дошкільних закладах різного типу. Педагогічна вікова періодизація дошкільного дитинства. Необхідність врахування вікових особливостей дітей та особливостей індивідуального розвитку у вихованні й навчанні.

Основні поняття теми: заклад дошкільної освіти, освітні програми, мета виховання, завдання виховання, самопізнання, самовдосконалення, гармонійний розвиток, концепція дошкільного виховання, вікова періодизація.

Семинар 1. Характеристика програм для дітей дошкільного віку: освітні, комплексні, парціальні.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 10, 14.

Тема 4. Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи

Сутність і зміст поняття «інклюзивна освіта». Поняття «особливі освітні потреби». Особа з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти. Аналіз змісту понять «виключення», «сегрегація», «інтеграція». Завдання та принципи

інклюзивної освіти. Концепції інклюзивної освіти у документах ЮНЕСКО, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).

Основні поняття теми: інклюзивна освіта, особливі освітні потреби, виключення, сегрегація, інтеграція, принципи інклюзивної освіти, завдання інклюзивної освіти, нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти.

Семінар 2. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти.

Основна література: 1, 2, 5. *Додаткова література:* 11, 13.

Тема 5. Особливості психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами

Основні етапи розвитку дитини. Особливості періоду раннього дитинства: швидкий темп розвитку, тісна взаємозалежність фізичного і психічного розвитку. Зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) чинники відхилення у здоров'ї. Зміни та модифікації у вікових періодах розвитку: еволюційні, революційні, ситуаційні. Категорії дітей з особливими освітніми потребами та їхня характеристика. Організація перших днів перебування дитини з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти, робота з батьками.

Основні поняття теми: психічний розвиток дитини, психофізичний розвиток дитини, дитина з особливими освітніми потребами, порушення функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

Основна література: 1, 2, 5. *Додаткова література:* 11, 13.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Освітній процес у закладі дошкільної освіти

Тема 6. Закономірності та принципи навчання дітей дошкільного віку

Особливості розумової активності та педагогічні умови формування розумової активності дошкільників. Методи і прийоми формування розумової активності у дітей дошкільного віку. Особливості методів навчання. Класифікація методів навчання. Форми організації навчання дітей дошкільного віку. Заняття як форма педагогічного впливу. Форми заняття. Види занять у закладі дошкільної освіти. Структура заняття для дітей дошкільного віку. Вимоги до проведення заняття у закладі дошкільної освіти.

Основні поняття теми: заняття; методи навчання; наочні методи: спостереження, демонстрація; словесні методи навчання: розповідь, бесіда; практичні методи навчання: ігри, прості досліди, моделювання; пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний) метод; репродуктивний метод; частково-пошуковий (евристичний) метод; проблемний метод; дослідницький метод; метод розв'язання винахідницьких завдань.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 4, 10, 15.

Тема 7. Особливості формування особистості в дошкільному віці

Поняття особистості у поглядах філософів, психологів та соціологів. Особистість як предмет педагогічного пізнання. Роль соціального середовища у

формуванні особистості. Соціалізація, розвиток та формування особистості. Особливості ранньої соціалізації дошкільника. Прояв рис особистості. Умови формування особистості в дошкільному віці. Розвиток особистісних якостей дошкільника в колективі. Гуманізація та індивідуалізація виховного впливу на дитину дошкільного віку в процесі формування її особистості та розвитку індивідуальності. Складові гармонійного розвитку особистості. Дитяча обдарованість у дошкільному віці.

Основні поняття теми: особистість, соціальне середовище, соціалізація, гуманізація, індивідуалізація, індивідуальність, обдарованість.

Семінар 3. Роль соціального середовища у формуванні особистості дитини дошкільного віку.

Основна література: 1, 2, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 3, 4.

Тема 8. Середовищний підхід у дошкільній освіті

Поняття «освітнє середовище». Розвиток дитини у середовищі. Середовище ЗДО для реалізації потенціалу виховних підходів. Зростання дитини у відповідно організованому освітньому середовищі. Освітнє середовище як феномен, що прямо чи опосередковано впливає на розвиток його суб'єктів. Педагогіка прагматизму Дж. Дьюї; предметне середовище за М. Монтесорі; Вальдорфська педагогіка Р. Штайнера; дитяче середовище за Н. Йорданським; педагогіка середовища за С. Шацьким; соціальне середовище дитини за П. Блонським; середовище виховання за Я. Корчаком; педагогіка оточуючого середовища за А. Макаренком; предметно-просторове середовище за Є. Тихеєвою; педагогіка Реджіо Емілія.

Основні поняття теми: середовище, середовищний підхід в освіті, середовищний підхід у дошкільній освіті, освітнє середовище; освітні умови; розвиток особистості; освітнє середовище закладу дошкільної освіти.

Основна література: 1, 3. *Додаткова література:* 6, 7.

Тема 9. Основи дошкільної дидактики

Дидактичні основи організації освітнього процесу в ЗДО. Особливості навчання дітей дошкільного віку. Функції навчання дітей дошкільного віку. Теорії розвивального навчання. Концепція самоцінності дошкільного дитинства. Компоненти навчальної діяльності дітей дошкільного віку. Зміст навчання дітей дошкільного віку. Принципи навчання дітей дошкільного віку. Дидактичні засоби – необхідний компонент процесу навчання. Дидактичні засоби: слово (вихователя, дитини, художнє слово); образ (створюваний за допомогою технічних засобів, дидактичних матеріалів, об'єкти живої і неживої природи, їхні зображення); дія (дитини, вихователя, дидактичні вправи, елементарні досліди).

Основні поняття теми: загальнодидактичні принципи навчання, результати освітньої діяльності, освітній процес, розвиток пізнавальних можливостей дитини розумова активність, дидактичні засоби, розвивальне навчання.

Практичне заняття 2. Методика використання дидактичних засобів в освітньому процесі ЗДО.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 4, 15, 19.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

Теоретичні та методичні засади всебічного виховання дитини дошкільного віку

Тема 10. Фізичне виховання дітей дошкільного віку

Поняття: «фізичне виховання», «фізичний розвиток». Мета і завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку. Характеристика основних засобів фізичного виховання дошкільників. Поняття про руховий режим та засоби його здійснення. Роль вихователя в організації фізичного виховання дітей. Спільна робота сім'ї та закладу дошкільної освіти щодо фізичного виховання дітей. Гігієнічні умови, які сприяють фізичному розвитку дітей. Вимоги до приміщення, ділянки, їхнього обладнання.

Основні поняття теми: фізичний розвиток, фізичне виховання, антропометричні дані, біометричні дані, реактивність організму, теорія фізичного виховання, засоби фізичного виховання, гігієнічні умови, загартовування, фізичні вправи, гімнастика.

Основна література: 1, 2, 3, 4. *Додаткова література:* 10.

Тема 11. Розумове виховання дітей дошкільного віку

Необхідність розумового розвитку дітей дошкільного віку. Розумове виховання і розумовий розвиток. Розвиток теорії розумового виховання дітей. Народна педагогіка про розумове виховання. Розумове виховання дітей в працях українських та зарубіжних педагогів. Сучасні дослідження про розумове виховання та розумовий розвиток дітей дошкільного віку. Завдання, зміст, засоби розумового виховання дітей. Сенсорне виховання як основа розумового розвитку дітей. Завдання, зміст, засоби та методи сенсорного виховання дітей дошкільного віку. Сенсорне виховання у педагогічних системах Ф. Фребеля, М. Монтесорі, О. Декролі.

Основні поняття теми: розумовий розвиток, розумове виховання, допитливість, пізнавальний інтерес, пізнавальна діяльність, кмітливість, спостережливість, критичність, вдумливість, сенсорне виховання, сенсорний розвиток, сенсорний еталон, система перспективних дій.

Основна література: 1, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 10, 15.

Тема 12. Естетичне виховання дітей дошкільного віку

Зміст і завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку. Розвиток теорії естетичного виховання. Засоби та методи естетичного виховання. Шляхи та організація формування у дітей оцінного ставлення до прекрасного в довкіллі та мистецтві. Компоненти естетичної культури особистості. Значення естетичного виховання у формуванні особистості дитини. Завдання естетичного виховання: розвиток сприймання прекрасного, естетичних почуттів і уявлень дитини; залучення до художньо-творчої діяльності та формування основ смаку; розвиток творчих здібностей у різних видах діяльності. Засоби естетичного виховання дітей дошкільного віку: гра та іграшка, мистецтво, естетика побуту, природа, праця, художнє навчання, самостійна художня діяльність, народні свята, традиції, звичаї.

Основні поняття теми: естетичне виховання, естетичний розвиток, естетична культура, прекрасне, потворне, досконале, гармонія, міра, цінність, естетична

свідомість, естетичне сприймання, естетичні погляди, естетичний ідеал, естетичні потреби, естетичні почуття, естетичний смак, естетична діяльність, естетична освіта.

Практичне заняття 3. Моделювання конспектів занять з художньої діяльності у різних вікових групах ЗДО.

Основна література: 1, 3, 4. *Додаткова література:* 10.

Тема 13. Екологічне виховання дітей дошкільного віку

Екологічне виховання як ціль виховної взаємодії з дітьми дошкільного віку. Зміст екологічного виховання. Організація та керівництво екологічним вихованням дітей на заняттях. Особливості використання спостережень, система їхньої організації та аналізу. Характеристика об'єктів для спостереження під час цільових прогулянок у природу з дітьми дошкільного віку. Пошуково-дослідницька діяльність дітей дошкільного віку в процесі екологічного виховання. Вимоги до знань дітей про природу. Експериментальна діяльність з предметами живої та неживої природи. Аксіологічний потенціал екологічних знань (матеріальна, морально-естетична, санітарно-гігієнічна, рекреаційна цінність природи).

Основні поняття теми: екологічне виховання, екологічна культура, спостереження, цільові прогулянки, пошуково-дослідницька діяльність дітей дошкільного віку, прості досліди.

Семінар 4. Особливості формування у дітей дошкільного віку екологічних знань та екологічної культури.

Основна література: 3, 4. *Додаткова література:* 10, 14.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.

Моральне та трудове виховання дітей дошкільного віку

Тема 14. Моральне виховання дітей дошкільного віку

Сутність понять «моральне виховання», «моральний розвиток». Психолого-педагогічні передумови та особливості морального розвитку дитини. Розвиток теорії морального виховання дітей. Закономірності процесу морального виховання. Завдання, методи, зміст, засоби морального виховання дітей дошкільного віку. Виховання вольової поведінки. Виховання основ гуманізму. Виховання патріотизму.

Основні поняття теми: мораль, моральна свідомість, моральна культура, моральний розвиток, моральне виховання, моральні почуття, моральні якості, моральні норми, моральний реалізм, навички моральної поведінки, дисциплінованість, гуманізм, культура поведінки, етичні бесіди, вольова поведінка, дисциплінованість, культура поведінки, гуманність, патріотизм.

Семінар 5. Особливості морального виховання дітей дошкільного віку.

Основна література: 1, 2, 3, 4. *Додаткова література:* 9, 10, 14.

Тема 15. Трудове виховання дітей дошкільного віку

Теоретичні основи трудового виховання дітей дошкільного віку. Своєрідність праці дітей дошкільного віку. Завдання трудового виховання. Шляхи трудового виховання дітей дошкільного віку: ознайомлення з працею дорослих, організація праці дітей. Спільна праця з дорослими та традиції народної педагогіки як засоби виховання інтересу до праці. Принципи організації трудової діяльності дітей дошкільного віку.

Залучення дітей до праці. Місце праці в режимі дня, гігієнічні вимоги до праці дітей і трудового обладнання. Виховання трудових умінь і навичок – передумова для морального виховання в праці. Формування у дітей загальних компонентів трудових дій, елементів культури праці.

Основні поняття теми: праця, трудове навчання, трудове виховання, загально-трудова вміння, спеціальні вміння, культура праці, трудова діяльність.

Практичне заняття 4. Моделювання організації і проведення різних видів дитячої праці в умовах ЗДО.

Основна література: 3, 4. *Додаткова література:* 10, 15.

Тема 16. Види та форми організації праці дітей дошкільного віку

Види дитячої праці. Зміст трудової діяльності дітей дошкільного віку. Форми дитячої праці. Трудові доручення, їхні особливості, значення, види, зміст і методика керівництва. Чергування, його виховне значення, види, організація і методика керівництва працею в різних вікових групах. Колективна праця, її виховане значення, зміст, види колективної праці (праця поруч, загальна). Організація індивідуальної та колективної форм роботи дітей: доручення, чергування, робота невеликими групами, усім дитячим колективом. Зміст і організація доручень. Види доручень, керівництво ними. Чергування. Виховне значення чергування. Зміст роботи чергових в різних вікових групах. Керівництво вихователя працею чергових.

Основні поняття теми: самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця в природі, ручна праця, доручення, чергування, колективна праця, праця поруч.

Семінар 6. Особливості трудового виховання дітей дошкільного віку.

Основна література: 3, 4. *Додаткова література:* 10, 15.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5.

Роль гри та іграшки у житті дитини дошкільного віку.

Особливості організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти

Тема 17. Види ігор для дітей дошкільного віку

Дидактичні ігри, їхня своєрідність та освітнє значення. Функції дидактичних ігор. Класифікація дидактичних ігор. Особливості організації та керівництва дидактичними іграми в різних вікових групах. Комп'ютерна гра як різновид дидактичної гри. Творчі ігри (сюжетно-рольові, будівельні, театралізовані), їхній розвиток в дошкільному віці. Виховне значення творчої гри, її особливості: уявлювана ситуація, творчий характер, наявність ролей, довільність дій, специфічні мотиви, соціальні відносини. Особливості сюжетно-рольових ігор дітей різного віку. Театралізовані ігри, їхні особливості та освітнє значення. Будівельно-конструктивні творчі ігри, їхня своєрідність та освітнє значення. Створення умов для ігор з природними матеріалом.

Основні поняття теми: гра, ігрові дії, дидактична гра, дидактичні та ігрові завдання, комп'ютерна гра, комп'ютерне заняття, комп'ютерно-ігровий комплекс, творчі ігри, сюжетно-рольова гра, театралізована гра, будівельно-конструктивна гра, сюжет гри, зміст гри, ігрові дії, ігрові ролі, ігровий задум, спеціальні творчі здібності.

Основна література: 4. *Додаткова література:* 12.

Тема 18. Історія виникнення і розвитку української народної іграшки

Народна іграшка як засіб національного та морального виховання. Історія виникнення і розвитку української народної іграшки. Значення української народної іграшки у вихованні дітей. Функції народної іграшки. Види української народної іграшки. Іграшки з дерева, лози, глини, соломи, трави, сиру, тіста та ін. матеріалів. Лялька-мотанка.

Основні поняття теми: народна іграшка, національне виховання, моральне виховання, лялька-мотанка.

Семінар 7. Українська народна іграшка як засіб виховання дітей дошкільного віку.

Основна література: 4, 5. *Додаткова література:* 12.

Тема 19. Організація предметно-ігрового середовища в умовах закладу дошкільної освіти

Особливості організації предметно-ігрового середовища в умовах закладу дошкільної освіти. Компоненти предметно-ігрового середовища для дітей дошкільного віку. Вимоги до предметно-ігрового середовища закладу дошкільної освіти. Принципи організації предметно-ігрового середовища для дітей дошкільного віку. Осередки предметно-ігрового середовища. Особливості організації предметно-ігрового середовища в різних вікових групах закладу дошкільної освіти. Вплив предметно-ігрового середовища на розвиток дітей дошкільного віку.

Основні поняття теми: іграшка, середовище, предметно-ігрове середовище, компоненти предметно-ігрового середовища, принципи предметно-ігрового середовища, осередки предметно-ігрового середовища.

Практичне заняття 5. Проектування предметно-ігрового середовища в різних вікових групах закладу дошкільної освіти.

Основна література: 1, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 4, 8, 10, 12, 14.

Тема 20. Розвивальний потенціал освітнього середовища ЗДО

Середовищний підхід у дошкільній освіті. Потенціал спеціально створеного освітнього середовища закладу дошкільної освіти. Аналіз основних компонентів структури освітнього середовища, що зумовлюють реалізацію його потенціалу. Освітнє середовище в закладі дошкільної освіти як засіб комплексного педагогічного впливу на дитину. Шляхи забезпечення ефективного розвитку особистості в умовах закладу дошкільної освіти.

Основні поняття теми: освітнє середовище, середовище закладу дошкільної освіти, середовищний підхід, педагогічний потенціал, розвиток особистості.

Основна література: 1, 3, 4. *Додаткова література:* 2, 6, 7, 14.

Тема 21. Різноманітність форм організації освітньої діяльності у закладі дошкільної освіти

Форми організації освітньої діяльності дітей дошкільного віку: заняття, ігри, повсякденне життя. Дидактичні засоби як необхідний компонент освітнього процесу в ЗДО. Форми організації навчання за провідною діяльністю: дидактична гра, екскурсія, заняття. Цінність екскурсії. Загальна структура екскурсії. Структурні компоненти заняття та їхні функції. Види занять за змістом, метою,

формою організації, методикою проведення в ЗДО. Структура заняття. Вимоги до занять.

Основні поняття теми: освітній процес, навчальна діяльність, дидактичні засоби, категорії дошкільної дидактики, дидактична гра, екскурсія, заняття, структура екскурсії.

Семінар 8. Особливості організації освітньої діяльності дітей дошкільного віку в ЗДО.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 4, 10, 15.

Тема 22. Характеристика методів і прийомів навчання дітей дошкільного віку

Особливості методів та прийомів навчання в ЗДО. Групи методів навчання дітей за джерелами знань: наочні, словесні, практичні. Класифікація методів навчання за типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький. Значення ігрових методів і прийомів в освітній діяльності дітей дошкільного віку.

Основні поняття теми: методи навчання, прийоми навчання, освітній процес, наочні методи, словесні методи, практичні методи.

Семінар 9. Характеристика методів та прийомів забезпечення ефективності освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 2, 4, 10, 15.

Тема 23. Особливості планування освітнього процесу

Структура та зміст освітньої роботи з дітьми дошкільного віку. Значення планування освітньо-виховного процесу в ЗДО. Індивідуально-диференційований підхід до освіти дітей. Зміст освітнього процесу в ЗДО. Вимоги до планування освітнього процесу в ЗДО. Основні принципи планування. Види та форми планів у закладі дошкільної освіти. Особливості планування освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами.

Основні поняття теми: освіта, навчання, освітня діяльність, освітня програма, планування, принципи планування, освітній процес, психологічний комфорт дитини.

Основна література: 1, 2, 3, 4. *Додаткова література:* 10.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6.

Взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти.

Тема 24. Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї щодо виховання дітей

Особливості співпраці ЗДО та сім'ї. Виховна функція сім'ї. Психолого-педагогічні засади родинного виховання. Конвенція прав дитини. Відповідальність сім'ї за виховання дітей. Актуальність педагогічної просвіти батьків.

Основні поняття теми: сім'я, дитиноцентричне виховне середовище, розвиток дитини, співробітництво, партнерство, взаємодія.

Семінар 10. Вплив сім'ї на формування особистості дитини дошкільного віку.

Основна література: 1, 2, 3, 4. *Додаткова література:* 1, 10, 14.

Тема 25. Форми і методи співпраці закладу дошкільної освіти та сім'ї

Характеристика форм роботи ЗДО із батьками. Методи вивчення сім'ї. Правила педагогічного спілкування з батьками. Сучасні підходи до проблеми співробітництва дошкільного закладу і сім'ї. Шляхи оптимізації співробітництва з батьками.

Основні поняття теми: сім'я, методи вивчення сім'ї, педагогічне спілкування, партнерство.

Практичне заняття 6. Моделювання батьківських зборів, консультацій для батьків у закладі дошкільної освіти (тема і вікова група за вибором студента).

Основна література: 1, 2, 3, 4. *Додаткова література:* 1, 10, 14.

Тема 26. Роль сім'ї у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами

Сутність поняття «соціалізація дитини з особливими освітніми потребами». Основні принципи соціалізації дитини з особливими освітніми потребами. Правила педагогічного спілкування з батьками дитини з особливими освітніми потребами. Принципи роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Форми роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Основні поняття теми: соціалізація дитини з особливими освітніми потребами, принципи соціалізації дитини з особливими освітніми потребами, педагогічне спілкування.

Основна література: 1, 2. *Додаткова література:* 1, 11, 13, 14.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7.

Підготовка дитини до навчання у школі

Тема 27. Наступність дошкільної та початкової освіти на засадах Концепції Нової української школи

Тенденції розвитку дошкільної та початкової освіти в умовах реформування загальної середньої освіти на засадах Концепції Нової української школи. Формування ключових компетентностей дітей дошкільного віку. Узгодженість змістового й технологічного аспектів здійснення освітнього процесу в закладі дошкільної освіти та початковій школі. Зв'язок змісту дошкільної та початкової освіти як одна з ключових позицій у забезпеченні наступності та перспективності. Шляхи забезпечення наступності між дошкільною і початковою освітою. Характеристика форм методичної роботи щодо забезпечення наступності між дошкільною і початковою освітою. Інформаційно-просвітницький аспект співробітництва закладу дошкільної освіти й початкової школи. Практичний аспект співробітництва закладу дошкільної освіти й початкової школи.

Основні поняття теми: дошкільна освіта, початкова освіта, ключові компетентності, освітній процес, діяльнісний підхід, програма розвитку, освітня робота, наступність, перспективність, співробітництво.

Семинар 11. Характеристика засобів забезпечення наступності та перспективності дошкільної і початкової освіти.

Основна література: 1, 2, 3, 4. *Додаткова література:* 3, 5, 14, 15.

Тема 28. Готовність дитини дошкільного віку до навчання у школі

Проблема готовності дитини до школи у педагогіці та психології. Характеристика змісту та основних компонентів готовності дитини до шкільного навчання. Шляхи формування компонентів психологічної готовності дітей до шкільного навчання. Соціально-психологічна адаптація дитини до школи. Особливості запобігання негативних проявів адаптації дитини до школи у період воєнного стану.

Основні поняття теми: вік, календарний вік, психологічний вік, психічний розвиток, кількісні зміни, якісні зміни, психічні суперечності, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, новоутворення, вікові особливості, індивідуальні особливості, сенситивні періоди, акселерація, адаптація, вікова криза, воєнний стан.

Практичне заняття 7. Психологічна характеристика дітей 6 (7) років, проблеми початкового періоду навчання.

Основна література: 1, 2, 3, 4. *Додаткова література:* 3, 5, 14, 15.

Тема 29. Види психолого-педагогічних послуг для дітей з особливими освітніми потребами в ЗДО

Сутність понять «психолого-педагогічний супровід», «психолого-педагогічні послуги». Види психолого-педагогічних послуг та їхня мета. Психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові послуги для дітей з особливими освітніми потребами.

Основні поняття теми: психолого-педагогічний супровід, психолого-педагогічні послуги, корекційно-розвиткові послуги.

Основна література: 1, 2. *Додаткова література:* 1, 11, 13, 14

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів II курсу

Таблиця 4

Рівні навчальних досягнень	Бал	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
Початковий	1	Студент може розрізняти об'єкт вивчення і відтворити деякі його елементи.
	2	Студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення, виявляє здатність елементарно викласти думку.
	3	Студент відтворює менше половини навчального матеріалу; з допомогою викладача виконує елементарні завдання.
Середній	4	Студент знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту навчального посібника або пояснення викладача, повторити за зразком певну операцію, дію.
	5	Студент розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями сформулювати визначення понять.
	6	Студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповідь його правильна, але недостатньо осмислена. З допомогою викладача здатний аналізувати, порівнювати, узагальнювати та робити висновки.
Достатній	7	Студент правильно, логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, частково контролює власні дії.
	8	Знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, вміє аналізувати, застосовувати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації.
Високий	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях. Самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї.
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми. Визначає програму особистої пізнавальної діяльності.
	12	Студент має систематичні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляти власне ставлення до неї. Розвиває свої обдарування і нахили.

6.2. Система оцінювання навчальних досягнень студентів III курсу

Таблиця 5

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 5		Модуль 6		Модуль 7	
		3 курс					
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	7	7	3	3	3	3
Відвідування семінарських занять	1	3	3	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1	1	1
Робота на семінарському занятті	10	3	30	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10	1	10	1	10	1	10
Виконання завдання для самостійної роботи	5	7	35	3	15	2	10
Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25
<i>Разом</i>	-	-	<i>111</i>	-	<i>76</i>	-	<i>71</i>
Максимальна кількість балів	258						
Розрахунок коефіцієнта	4,3						

6.3. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Зміст самостійної роботи студентів має таку структуру:

1. Опрацювати зміст тем за вказаною літературою.
2. Відповісти на питання до семінарського заняття.
3. Виконати завдання (оцінюється у 5 балів).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.
ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ. ОСОБЛИВОСТІ
РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 1. Дошкільна педагогіка як наука. Предмет дошкільної педагогіки

1. Схематично зобразити зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками.

Тема 2. Зародження і розвиток дошкільного виховання

1. Здійснити порівняльний аналіз типів ЗДО у різних країнах за поданою таблицею:

Країна	Тип ЗДО	Вік дітей	Особливості освітнього процесу

Тема 3. Виховання і розвиток дітей у період дошкільного дитинства

1. Підготувати презентацію однієї з освітніх програм для дітей дошкільного віку в ЗДО.

Тема 4. Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи

1. Навести приклади ситуації виключення, сегрегації, інтеграції та інклюзії у ЗДО дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 5. Особливості психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами

1. Охарактеризувати категорії дітей з особливими освітніми потребами за різними класифікаційними ознаками.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.
ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тема 6. Закономірності та принципи навчання дітей дошкільного віку

1. Здійснити порівняльний аналіз підходів до освітнього процесу в освітніх програмах ЗДО:

Назва програми	Основні розділи освітньої роботи	Організація освітньої діяльності дітей (способи, форми)
«Дитина»		
«Впевнений старт»		
«Українське дошкілля»		
«Я у Світі»		

Тема 7. Особливості формування особистості в дошкільному віці

1. Визначити та обґрунтувати педагогічні умови забезпечення ефективного формування особистості дитини дошкільного віку в колективі.

Тема 8. Середовищний підхід у дошкільній освіті

1. Здійснити аналіз історичної ретроспективи освітнього середовища закладу дошкільної освіти в наукових доробках українських та зарубіжних педагогів.

Тема 9. Основи дошкільної дидактики

1. Створити презентацію на тему «Принципи навчання дітей дошкільного віку».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 10. Фізичне виховання дітей дошкільного віку

1. Розкрити значення гігієнічних чинників у фізичному вихованні дітей.

Тема 11. Розумове виховання дітей дошкільного віку

1. Охарактеризувати поняття «розумова активність дітей дошкільного віку» в дослідженнях вітчизняних педагогів і психологів.

Тема 12. Естетичне виховання дітей дошкільного віку

1. Підготувати поради батькам щодо естетичного виховання в сім'ї.

Тема 13. Екологічне виховання дітей дошкільного віку

1. Скласти план-конспект екскурсії за межі ЗДО (об'єкт спостереження та вікова група на вибір студента).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.

МОРАЛЬНЕ ТА ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 14. Моральне виховання дітей дошкільного віку

1. Охарактеризувати складові формування у дітей дошкільного віку поняття «Батьківщина».

Тема 15. Трудове виховання дітей дошкільного віку

1. Обґрунтувати значення загальних доручень для дітей різних вікових груп.

Тема 16. Види та форми організації праці дітей дошкільного віку

1. Обрати та представити у вигляді короткого плану доручення (вікова група за вибором студента), визначити кількість учасників, розподілити зміст роботи між ними.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5.

**РОЛЬ ГРИ ТА ІГРАШКИ У ЖИТТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.
ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ**

Тема 17. Види ігор для дітей дошкільного віку

1. Охарактеризувати особливості творчих ігор.

Тема 18. Історія виникнення і розвитку української народної іграшки

1. Охарактеризувати види українських народних іграшок.

**Тема 19. Організація предметно-ігрового середовища в умовах закладу
дошкільної освіти**

1. Розробити рекомендації для батьків на тему «Як правильно вибрати іграшку для дитини дошкільного віку».

Тема 20. Розвивальний потенціал освітнього середовища ЗДО

1. Підготувати презентацію на 5-7 слайдів щодо розвивального потенціалу освітнього середовища ЗДО для дітей дошкільного віку.

**Тема 21. Різноманітність форм організації освітньої діяльності у закладі
дошкільної освіти**

1. Охарактеризувати поняття: «дошкільна дидактика», «дидактична система», «категорії дошкільної дидактики».

**Тема 22. Характеристика методів і прийомів навчання
дітей дошкільного віку**

1. Охарактеризувати методи і прийоми навчання дітей дошкільного віку.

Тема 23. Особливості планування освітнього процесу в ЗДО

1. Скласти календарний план на один день (вікова група на вибір студента).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6.

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.

**Тема 24. Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти й сім'ї щодо
виховання дітей**

1. Схематично зобразити форми роботи ЗДО і сім'ї.

Тема 25. Форми і методи співпраці закладу дошкільної освіти та сім'ї

1. Скласти перелік правил проведення батьківських зборів в ЗДО.

Тема 26. Роль сім'ї у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами

1. Охарактеризувати етапи соціалізації дитини в ранньому і дошкільному віці.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7.
ПІДГОТОВКА ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ**

Тема 27. Наступність дошкільної та початкової освіти на засадах Концепції Нової української школи

1. Скласти перелік навичок (компетентностей), які на вашу думку, потрібно сформулювати у дитини дошкільного віку для успішного навчання в НУШ.

Тема 28. Готовність дитини дошкільного віку до навчання у школі

1. Скласти рекомендації для батьків щодо запобігання негативних проявів адаптації дитини до школи у період воєнного стану.

Таблиця 6

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
1	Види ігор для дітей дошкільного віку	1	5
2	Історія виникнення і розвитку української народної іграшки	1	5
3	Організація предметно-ігрового середовища в умовах закладу дошкільної освіти	1	5
4	Розвивальний потенціал освітнього середовища ЗДО	1	5
5	Різноманітність форм організації освітньої діяльності у закладі дошкільної освіти	1	5
6	Характеристика методів і прийомів навчання дітей дошкільного віку	1	5
7	Особливості планування освітнього процесу в ЗДО	1	5
8	Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти й сім'ї щодо виховання дітей	1	5
9	Форми і методи співпраці закладу дошкільної освіти та сім'ї	1	5
10	Роль сім'ї у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами	1	5
11	Наступність дошкільної та початкової освіти на засадах Концепції Нової української школи	1	5
12	Готовність дитини дошкільного віку до навчання у школі	1	5
	Разом	12	60

Критерії оцінювання самостійної роботи

Якісними критеріями оцінювання виконання самостійної роботи студентами є:

1. Повнота виконання завдання: елементарна, фрагментарна, повна, неповна.
2. Рівень самостійності студента: під керівництвом викладача, консультація викладача, самостійно.
3. Рівень сформованості навчально-інформаційних умінь (роботи з підручником, складання плану, конспекту, вміння користуватися бібліотекою, спостереження, експеримент тощо).
4. Рівень сформованості навчально-інтелектуальних умінь (визначення понять, аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення, абстрагування, вміння відповідати на запитання, вміння виконувати творчі завдання тощо).
5. Рівень сформованості фахових методичних вмінь: низький (володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу); середній (володіння умінням вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань); достатній (уміння застосовувати набуті знання у стандартних практичних ситуаціях); високий (володіння умінням творчо-пошукової діяльності).

Рівень навчальних досягнень студентів	Оцінка	Критерії оцінювання самостійної роботи
Високий рівень	5	Завдання відзначається повнотою виконання без допомоги викладача. Студент самостійно вибирає інформаційні джерела; користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки, вирішує складні проблемні завдання методичного характеру; аналізує та прогнозує педагогічні явища; уміє ставити та розв'язувати проблеми; володіє уміннями творчо-пошукової діяльності
Достатній рівень	4	Завдання відзначається неповнотою виконання без допомоги викладача. Студент критично ставиться до отриманої інформації; наводить аргументи; зіставляє, узагальнює, систематизує інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних педагогічних ситуаціях
Середній рівень	3	Завдання відзначається неповнотою виконання за консультацією викладача. Студент застосовує запропонований вчителем спосіб отримання інформації з декількох джерел; має фрагментарні навички в роботі з підручником, науковими джерелами; має стійкі навички роботи з конспектом; аналізує навчальний матеріал, порівнює і робить висновки, самостійно володіє більшою частиною навчального матеріалу; вибирає відомі способи дій для виконання фахових методичних завдань
Початковий рівень	2	Завдання відзначається фрагментарністю виконання за консультацією викладача або під його керівництвом. Студент усвідомлює недостатній обсяг інформації; застосовує запропонований викладачем спосіб отримання інформації з одного джерела; має фрагментарні уявлення про роботу з науковим джерелом; демонструє розуміння отриманої інформації, розуміння висновків з певного питання; володіє умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу. У студента відсутні сформовані уміння та навички
Низький	1	Завдання відзначається фрагментарністю виконання під керівництвом викладача. У студента не сформовані необхідні практичні уміння роботи. Більшість передбачених освітньою програмою навчальних завдань не виконано

6.4. КОНТРОЛЬ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Критерії оцінювання виконання практичних, лабораторних робіт та відповіді на семінарському занятті (3 курс)

Критерії оцінювання за 10 бальною шкалою

Кількість балів	Значення оцінки (характеристика відповіді)
10	Відмінний рівень виконання завдань/відповідь повна, вичерпна й достатньо обґрунтована з, можливими, незначними недоліками
9	Достатньо високий рівень виконання завдань/відповідь без суттєвих (грубих) помилок, але не містить повних обґрунтувань
8	В цілому добрий рівень виконання завдань/відповідь містить незначну кількість несуттєвих помилок
7	Посередній рівень виконання завдань/відповідь містить значну кількість недоліків та/або незначну кількість помилок

5-6	Мінімально допустимий рівень виконання завдань, містить недоліки та помилки/відповідь неповна, що характеризується-недостатньою обґрунтованістю, фрагментарністю, наявністю недоліків та помилок
3-4	Незадовільний рівень виконання завдань/відповіді, що виявляється у формальному запам'ятанні деяких понять і фактів, без належного їх розуміння, нездатності застосувати такі знання при вирішенні завдань
1-2	Незадовільний рівень виконання завдань/відповіді, що виявляється у неспроможності відтворити означення базових понять, положень, невмінні їх застосувати або виконання завданя/відповідь розпочата чи взагалі відсутня.

6.5. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль проводиться в тестовій формі і містить 25 різних за формою тестів. За кожну правильну відповідь на 1 тестове завдання студент отримує 1 бал, за неправильну відповідь – 0 балів.

6.6. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання для студентів III курсу

Форма проведення екзамену: письмова (тестування)

Максимальна кількість балів: 40 балів.

Критерії оцінювання:

Тестові завдання: питання 1 – 15 (тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді) – 15 балів (1 бал за правильну відповідь); 16 – 20 (тестові завдання з вибором декількох правильних відповідей) – 5 балів (1 бал за правильну відповідь); 21 – (тест на встановлення відповідності) – 5 балів за правильну відповідь; 22 (тест на встановлення відповідності) – 5 балів за правильну відповідь; 23-24 (тестові завдання на завершення речення) оцінюються в 10 балів (5 балів за правильну відповідь).

6.6. Перелік тем для семестрового контролю

1. Дошкільна педагогіка як наука. Предмет дошкільної педагогіки.
2. Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи.
3. Фізичний розвиток і фізичне виховання дітей дошкільного віку.
4. Формування культурно-гігієнічних навичок у дітей дошкільного віку.

5. Розумовий розвиток і розумове виховання дітей дошкільного віку.
6. Методи і форми організації навчання дітей дошкільного віку.
7. Завдання, засоби, методи естетичного виховання дітей дошкільного віку.
8. Трудова діяльність дітей в закладі дошкільної освіти.
9. Види та форми організації праці дітей дошкільного віку.
10. Моральний розвиток і моральне виховання дітей дошкільного віку.
11. Особливості ігрової діяльності дітей дошкільного віку.
12. Класифікація ігор дітей дошкільного віку.
13. Своєрідність дидактичних ігор, їхнє освітнє значення.
14. Своєрідність та освітнє значення творчих сюжетно-рольових ігор.
15. Своєрідність та освітнє значення будівельно-конструктивних творчих ігор.
16. Своєрідність театралізованих ігор, їхнє освітнє значення.
17. Іграшка як предмет матеріальної культури суспільства та засіб виховання дітей.
18. Історія виникнення та створення іграшок, їхні види.
19. Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей.
20. Особливості організації предметно-ігрового середовища в різних вікових групах дошкільного закладу.
21. Середовищний підхід у дошкільній освіті.
22. Дидактичні засоби як необхідний компонент освітнього процесу в ЗДО.
23. Особливості методів та прийомів навчання в ЗДО.
24. Необхідність і значення планування освітньої роботи у закладі дошкільної освіти.
25. Форми та зміст взаємодії ЗДО й сім'ї.
26. Колективні та індивідуальні форми роботи з батьками.
27. Необхідність наступності в роботі ЗДО і школи.
28. Характеристика компонентів готовності дитини до навчання у школі.
29. Роль сім'ї у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами.
30. Принципи роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами.
31. Види психолого-педагогічних послуг для дітей з особливими освітніми потребами в ЗДО.

6.7. Шкала відповідності оцінок

Переведення 12-бальної шкали оцінювання в 100-бальну шкалу
та рейтингову оцінку:

Таблиця 7

Оцінка за 12-бальною шкалою	Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою
12	A	98-100
11	A	94-97
10	A	93-90
9	B	89-86
8	B	85-82
7	C	81-75
6	D	74-69
5	E	68-65
4	E	64-60
3	FX	59-35
2	F	34-20
1	F	19-1

Таблиця 8

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «Педагогіка» для II курсу
Разом: 120 год., лекції – 34 год., семінарські заняття – 12 год., практичні заняття – 10 год.,
самостійна робота – 56 год., модульний контроль – 8 год.

Модулі	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I					ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II				ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III				ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV		
	ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ					ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС У ЗДО				ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВСЕБІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ ДОШК.ВІКУ				МОРАЛЬНЕ ТА ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ		
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Теми лекцій	Дошкільна педагогіка як наука. Предмет дошкільної педагогіки	Зародження і розвиток дошкільного виховання	Виховання і розвиток дітей у період дошкільного дитинства	Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи	Особливості психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами	Закономірності та принципи навчання дітей дошкільного віку	Особливості формування особистості в дошкільному віці	Середовищний підхід у дошкільній освіті	Основи дошкільної дидактики	Фізичне виховання дітей дошкільного віку	Розумове виховання дітей дошкільного віку	Естетичне виховання дітей дошкільного віку	Екологічне виховання дітей дошкільного віку	Моральне виховання дітей дошкільного віку	Трудове виховання дітей дошкільного віку	Види та форми організації праці дітей дошкільного віку
Теми семінарських занять			Характеристика програм для дітей дошкільного віку: освітні, комплексні, парціальні	Зарубіжний досвід інклюзивної освіти			Роль соціального середовища у формуванні особистості дитини						Особливості формування у дітей дошкільного віку екологічних знань та екологічної культури	Особливості морального виховання дітей дошкільного віку		Особливості трудового виховання дітей дошкільного віку
Теми практичних занять	Розвиток суспільного дошкільного виховання в Україні й світі								Методика використання дидактичних засобів в освітньому процесі ЗДО			Моделювання комплексів занять з художньої діяльності у різних вікових групах ЗДО			Моделювання організації і проведення різних видів дитячої праці в умовах ЗДО	
Види поточного контролю	МКР 1					МКР 2				МКР 3				МКР 4		
Підс. контр.	Залік															

8. Навчально-методична карта дисципліни «Педагогіка» для III курсу

Разом: 90 год., лекції – 26 год., семінарські заняття – 10 год., практичні заняття – 8 год., підгот. і склад. підс. контролю – 30 год., самостійна робота – 12 год., модульний контроль – 6 год.

Модулі	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V							ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI			ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VII		
Назва модуля	РОЛЬ ГРИ ТА ІГРАШКИ У ЖИТТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗДО							ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї І ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.			ПІДГОТОВКА ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ		
Всього балів за модуль	111 балів							76 балів			76 балів		
Лекції	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Теми лекцій	Види ігор для дітей дошкільного віку (1 б.)	Історія виникнення і розвитку української народної іграшки (1 б.)	Організація предметно-ігрового середовища в умовах закладу дошкільної освіти (1 б.)	Розвивальний потенціал освітнього середовища ЗДО (1 б.)	Різноманітність форм організації освітньої діяльності у закладі дошкільної освіти (1 б.)	Характеристика методів і прийомів навчання дітей дошкільного віку (1 б.)	Особливості планування освітнього процесу (1 б.)	Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї щодо виховання дітей (1 б.)	Форми і методи співпраці закладу дошкільної освіти та сім'ї (1 б.)	Роль сім'ї у соціалізації дитини особливими освітніми потребами (1 б.)	Наступність дошкільної та початкової освіти на засадах Концепції Нової української школи (1 б.)	Готовність дитини дошкільного віку до навчання у школі (1 б.)	Види психолого-педагогічних послуг для дітей з особливими освітніми потребами в ЗДО (1 б.)
Теми семінарських занять		Українська народна іграшка як засіб виховання дітей дошкільного віку (11 б.)			Особливості організації освітньої діяльності дітей дошкільного віку в ЗДО (11 б.)	Характеристика методів та прийомів забезпечення ефективності освітнього процесу в закладі дошкільної освіти (11 б.)		Вплив сім'ї на формування особистості дитини дошкільного віку (11 б.)		Психолого-педагогічні умови соціалізації дитини з особливими освітніми потребами в ЗДО (11 б.)		Характеристика засобів забезпечення наступності та перспективності дошкільної і початкової освіти (11 б.)	
Теми практичних занять			Проектування предметно-ігрового середовища в різних вікових групах закладу дошкільної освіти (11 б.)						Модেলювання батьківських зборів, консультацій для батьків у закладі дошкільної освіти (11 б.)			Психологічна характеристика дітей 6 (7) років, проблеми початкового періоду навчання (11 б.)	Моделювання фрагменту заняття з використанням психолого-педагогічних послуг відповідно до
Самостійна робота	35 б.							15 б.			10 б.		
Вид поточного контролю	МКР 1 (25 балів)							МКР 2 (25 балів)			МКР 3 (25 балів)		
Підсумковий контроль	Екзамен												

Всього: 258 балів К = 258: 60 = 4,3

9. Рекомендовані джерела

Основна (базова) література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
3. Лисенко Н.В. Педагогіка українського дошкілля: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 376 с.
4. Максименко Д. Розвиток розумової діяльності дітей дошкільного віку. Харків : Центр учбової літератури, 2021. 192 с.
5. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка. Київ : Академія, 2018. 448 с.

Додаткова література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2012. 26 с.
2. Взаємодія ДНЗ та сім'ї. Харків : Вид. група «Основа», 2013. 224 с.
3. Виховання і розвиток дітей. Педагогічна система Марії Монтесорі URL: <http://ped-kopilka.com.ua/pedagogika/vospitanie-i-razvitie-detei-pedagogicheskaja-sistema-mari-montesori.html>
4. Войчицькі Е. Як виховати надуспішних людей. Київ : Bookchef, 2019. 336 с.
5. Дмитрієва В. Методика раннього розвитку Монтесорі від 6 місяців до 6 років. Київ : Bookchef, 2019. 224 с.
6. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
7. Крутій К. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини. URL: <http://ukrdeti.com/materiali/>
8. Лохвицька Л. Скарбниця моралі. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2020. 96 с.
9. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до

семи років «Дитина». К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 568 с.

10. Матюшинець, Я.В. Висвітлення ідей про розвивальне середовище для дітей на шпальтах газети «Народній учитель». *KELM. Knowledge, Education, Law, Management*, 1 (8 (36)), 2020, С. 27-34.

11. Матюшинець, Я.В. Ідеї про розвивальне середовище для дітей як предмет теоретичного аналізу Освітнологічний дискурс: електронне наукове фахове видання, (3-4), 2018, С. 40-55.

12. Нагорна О. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. Рівне, 2016. 141 с.

13. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Упор. А. Бурова. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 296 с.

14. Павлюк С., Русан Л. Мандруємо екологічною стежиною: дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 168 с.

15. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків : Кенгуру, 2018. 160 с.

16. Про дошкільну освіту : Закон України : За станом на 20.05.2020 № 2628-III. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

17. Трембак К., Шевцова О. Екологічне виховання в ЗДО. Харків : Основа, 2016. 224 с.

18. Холковська І. Методика виховної роботи з обдарованими дітьми. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2018. 172 с.

19. Шевців З. Основи інклюзивної педагогіки. Харків : Центр учбової літератури, 2020. 248 с.